Nr 184.

Ankom till riksdagens kansli den 28 maj 1937 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen, nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1937/1938 har Kungl. Maj:t bland utgifter för kapitalökning, bilaga 4, under rubriken »Statens allmänna fastighetsfond», punkt 1, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus för budgetåret 1937/1938 beräkna ett reservationsanslag av 2,850,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 12 februari 1937 dagtecknad proposition, nr 124, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

I. besluta, att vid Frösö sjukhus skola i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag utföras om- och nybyggnadsarbeten för en beräknad kostnad av högst 472,000 kronor;

II. besluta, att vid S:ta Gertruds sjukhus skola i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag utföras vissa byggnadsarbeten för en beräknad kostnad av högst 818,000 kronor;

III. besluta, att i Sundsvall skall å av departementschefen förordat område uppföras ett nytt sinnessjukhus, beräknat att omfatta omkring 900 vårdplatser, under förutsättning dock att avtal i enlighet med av departementschefen förordade grunder träffas dels med Västernorrlands läns landsting rörande övertagande av Gådeå sjukhus, dels ock med Sundsvalls stad rörande tillhandahållande av byggnadsområde m. m. för det nya sjukhuset samt rörande leverans av vatten, gas och elektricitet för detsamma; ävensom

bemyndiga Kungl. Maj:t att för en kostnad av högst 100,000 kronor låta utföra arbetsritningar och kostnadsberäkningar avseende sagda sjukhus;

IV. besluta, att i anslutning till karolinska sjukhuset skall, i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag, upprättas en psykiatrisk klinik;

besluta, att klinikens anslutning till karolinska sjukhuset och dess upprätthållande såsom avdelning av detsamma skall ordnas enligt av departementschefen förordade grunder; ävensom

besluta, att byggnader för kliniken skola i huvudsaklig överensstäm-

melse med av departementschefen förordat förslag uppföras för en beräknad kostnad av högst 1,033,000 kronor; samt

V. bland utgifter för kapitalökning under rubriken »Statens allmänna fastighetsfond» till Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus för budgetåret 1937/1938 anvisa ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av 2,857,600 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta, den ena, nr 224, inom första kammaren av herr *P. Granath m. fl.* och den andra, nr 442, inom andra kammaren av herr *G. Nyblom m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts hemställan under punkt III, besluta, att Gådeå sinnessjukhus skall bibehållas och utbyggas för 600 vårdplatser samt att ett nytt sinnessjukhus av samma omfattning skall förläggas till Hudiksvall till det av staden och Hälsingtuna kommun erbjudna området, eventuellt annan lämplig plats i Gävleborgs län ävensom bevilja ett förslagsanslag av 100,000 kronor med bemyndigande för Kungl. Maj:t att låta utföra arbetsritningar och kostnadsberäkningar avseende sagda sjukhus,

dels ock en inom andra kammaren av herrar *C. G. Tengström* och *C. O. Johanson* i Huskvarna väckt motion, nr 443, vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts hemställan under punkt III och i stället besluta, att Gådeå sjukhus skall bibehållas och eventuellt utbyggas för 600 platser samt att ett nytt sinnessjukhus skall förläggas till Hudiksvall på det av staden erbjudna området å Maludden ävensom bemyndiga Kungl. Maj:t att för en kostnad av 100,000 kronor låta utföra arbetsritningar och kostnadsberäkningar avseende sagda tvenne sjukhus.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna I: 224 och II: 443.

Utskottet lämnar till en början en sammanfattande redogörelse för Kungl. Maj:ts förslag i samtliga förevarande frågor för att därefter i ett sammanhang angiva sin ställning till desamma.

Inledning.

I propositionen nr 165 till 1928 års riksdag framlades en plan för anskaffande av nya platser för den statliga sinnessjukvården, enligt vilken plan den rådande bristen på vårdplatser å de statliga sinnessjukanstalterna skulle fyllas medelst genomförande av ett i planen ingående byggnadsprogram. Enligt detta program skulle genom uppförande av nya sinnessjukhus samt vissa omändrings- och utvidgningsarbeten vid äldre hospital antalet vårdplatser ökas med omkring 4,800 för sinnessjuka och omkring 1,000 för sinnesslöa. Byggnadsarbetena skulle utföras under en tid av tio år och med-

föra en totalkostnad av i runt tal 39,500,000 kronor. Den sålunda framlagda planen blev i sina huvuddrag godkänd av riksdagen (skrivelse nr 287).

I propositionen nr 150 till 1930 års riksdag föreslogos vissa ändringar i planen. Ändringarna, som närmare framgingo av en vid propositionen fogad översikt över beräknade kostnader för nyanskaffning av hospitalsplatser m. m. under budgetåren 1928/1929—1937/1938, inneburo framförallt en ökning av antalet vårdplatser för sinnesslöa till omkring 1,900 samt en höjning av totala kostnaderna till i runt tal 48,200,000 kronor.

Mot de föreslagna ändringarna i 1928 års plan gjorde riksdagen icke någon erinran. Ej heller föranledde den vid propositionen fogade översikten annan anmärkning än den, som följde av riksdagens beslut, att den i översikten upptagna sinnesslöanstalten i Lund skulle påbörjas tidigare än i propositionen avsetts (skrivelse nr 361).

Alltsedan budgetåret 1928/1929 har riksdagen för fullföljande i huvudsak av omförmälda plan årligen beviljat betydande anslag. De anslagsbelopp, som sålunda anvisats, framgå av följande tablå.

	Kronor		Kronor
1928/1929	3,500,000	1933/1934	7,187,800
1929/1930	4,100,000	1934/1935	2,905,500
1930/1931	4,700,000	1935/1936	3,302,250
1931/1932	6,400,000	1936/1937	2,843,000
1932/1933	6,250,000		

De för budgetåren 1928/1929—1932/1933 anvisade beloppen hava beviljats under femte huvudtiteln såsom reservationsanslag till hospitalsbyggnader.

Av de för budgetåren 1933/1934—1935/1936 anvisade beloppen hava respektive 6,592,800, 2,660,500 och 3,223,250 kronor beviljats såsom reservationsanslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus, medan 595,000, 245,000 och 79,000 kronor anvisats såsom reservationsanslag till inlösen av vårdplatser vid sinnessjukhusen m. m. De förstnämnda anslagen hava uppförts bland utgifter för kapitalökning och de senare under femte huvudtiteln. Från och med budgetåret 1936/1937 har anslaget i dess helhet upptagits bland utgifter för kapitalökning under rubriken »Statens allmänna fastighetsfond».

Renoveringsarbeten vid Ulleråkers sjukhus.

Frågan har behandlats i propositionen nr 68/1936 s. 19—41, statsutskottets utlåtande nr 131/1936 s. 8—12 och riksdagens skrivelse nr 318/1936.

Den 30 juni 1936 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i propositionen nr 68 till 1936 års riksdag förordat förslag vid Ulleråkers sjukhus vid Uppsala utföra ny- och ombyggnadsarbeten för en beräknad kostnad av högst

1,524,000 kronor, därvid styrelsen hade att beakta vad i nämnda proposition anförts rörande sättet för byggnadsföretagets utförande.

Samtidigt ställde Kungl. Maj:t för påbörjande av nämnda arbeten till byggnadsstyrelsens förfogande ett belopp av högst 1,000,000 kronor.

För slutförande under budgetåret 1937/1938 av ifrågavarande arbeten, vilka ursprungligen föreslagits såsom en första etapp av en genomgående renovering, har Kungl. Maj:t beräknat återstoden av den för arbetena uppskattade kostnaden eller (1,524,000 — 1,000,000) 524,000 kronor. Vad angår frågan om renoveringsplanens fullföljande, har departementschefen förklarat sig sakna anledning att nu ingå i närmare prövning av densamma.

Renovering av köks- och tvättbyggnaden vid Restads sjukhus.

Frågan har senast behandlats i propositionen nr 68/1936 s. 41—44, statsutskottets utlåtande nr 131/1936 s. 12—13 och riksdagens skrivelse nr 318/1936.

Den 30 juni 1936 uppdrog Kungl. Maj:t — med ändring därutinnan av Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1933 — åt byggnadsstyrelsen att låta i huvudsaklig överensstämmelse med ett av departementschefen i propositionen nr 68 till 1936 års riksdag förordat förslag vid Restads sjukhus vid Vänersborg utföra renovering av köks- och tvättbyggnaden för en beräknad kostnad av högst 339,200 kronor.

Samtidigt ställde Kungl. Maj:t för arbetenas påbörjande till byggnadsstyrelsens förfogande — utöver den 30 juni 1933 och den 30 juni 1934 anvisade belopp av tillhopa högst 103,600 kronor — ett belopp av högst 50,000 kronor.

För arbetenas slutförande under budgetåret 1937/1938 har Kungl. Maj:t beräknat återstoden av de för renoveringen beräknade medlen eller (339,200 — 103,600— 50,000) 185,600 kronor.

Utvidgning av vattenverket vid Restads sjukhus.

Frågan har behandlats i propositionen nr 68/1936, s. 44—47, statsutskottets utlåtande nr 131/1936 s. 13—14 och riksdagens skrivelse nr 318/1936.

Den 30 juni 1936 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta i huvudsaklig överensstämmelse med ett av departementschefen i propositionen nr 68 till 1936 års riksdag förordat förslag vid Restads sjukhus utföra arbeten för utvidgning av vattenverket m. m. för en beräknad kostnad av högst 110,000 kronor.

Samtidigt ställde Kungl. Maj:t för påbörjande av arbetena till byggnadsstyrelsens förfogande ett belopp av högst 55,000 kronor.

För arbetenas slutförande under budgetåret 1937/1938 har Kungl. Maj:t beräknat återstoden av den uppskattade totalkostnaden för arbetena eller (110,000 — 55,000) 55,000 kronor.

Vatten- och avloppsledningsarbeten vid Mariebergs sjukhus.

Frågan har behandlats i propositionen nr 68/1936 s. 47—53, statsutskottets utlåtande nr 131/1936 s. 14—17 och riksdagens skrivelse nr 318/1936.

Den 30 juni 1936 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i propositionen nr 68 till 1936 års riksdag förordade förslag vid Mariebergs sjukhus i Kristinehamn utföra *dels* vissa vattenledningsarbeten för en beräknad kostnad av högst 126,000 kronor, *dels och* vissa avloppsledningsarbeten för en beräknad kostnad av högst 393,000 kronor.

Samtidigt ställde Kungl. Maj:t för påbörjande av ifrågavarande vatten- och avloppsledningsarbeten till byggnadsstyrelsens förfogande ett belopp av högst 175,000 kronor.

För arbetenas slutförande under budgetåret 1937/1938 har Kungl. Maj:t beräknat återstoden av de för arbetena beräknade medlen eller (126,000 + 393,000 — 175,000) 344,000 kronor.

Renoveringsarbeten vid S:t Sigfrids sjukhus.

Frågan har senast behandlats i propositionen nr 68/1936 s. 6, statsutskottets utlåtande nr 131/1936 s. 3 och riksdagens skrivelse nr 318/1936.

Den 25 januari 1935 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta verkställa ombyggnad av den s. k. Lilla byggnaden vid S:t Sigfrids sjukhus vid Växjö, vilken ombyggnad ingick i ett sedermera av departementschefen i propositionen nr 163 till 1935 års riksdag förordat förslag till renoveringsarbeten vid sjukhuset. Den 20 juni 1935 uppdrog Kungl. Maj:t vidare åt byggnadsstyrelsen att låta i huvudsaklig överensstämmelse med nyssnämnda förslag utföra jämväl övriga däri ingående renoveringsarbeten, under iakttagande av att nämnda ombyggnad jämte övriga arbeten finge draga en kostnad av högst 1,077,000 kronor.

För utförande av renoveringsarbetena har Kungl. Maj:t ställt till byggnadsstyrelsens förfogande sammanlagt 900,000 kronor.

Arbetena beräknas bliva avslutade under budgetåret 1937/1938.

I propositionen erinras vidare om att Kungl. Maj:t den 27 juni 1930 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att låta i huvudsaklig överensstämmelse med ett av föredragande departementschefen i propositionen nr 150 till 1930 års riksdag förordat förslag utföra ny- och ombyggnadsarbeten vid ifrågavarande sjukhus — då benämnt Växjö hospital — för en beräknad kostnad av högst 3,807,600 kronor.

För verkställandet av dessa arbeten har Kungl. Maj:t till byggnadsstyrelsens förfogande ställt tillhopa 3,926,750 kronor.

Enligt anmälan från *byggnadsstyrelsen* den 11 januari 1937 äro de berörda ny- och ombyggnadsarbetena vid sjukhuset numera slutförda. De sammanlagda utgifterna för byggnadsföretaget beräknas komma att uppgå till i runt tal 3,630,400 kronor. Då de anvisade medlen uppgingo till 3,926,750

kronor har byggnadsstyrelsen beräknat en besparing därå av omkring 296,350 kronor. Av detta belopp hemställer styrelsen emellertid att tillsvidare få disponera, i mån av behov, högst 45,000 kronor för bestridande av kostnaderna för under åren 1937 och 1938 möjligen erforderliga kompletterings- och reparationsarbeten vid de av 1930 års byggnadsbeslut omfattade delarna av sjukhuset.

Byggnadsstyrelsen har vidare anhållit *dels* i skrivelse den 27 augusti 1936 att återstoden av det för förstnämnda renoveringsarbeten beräknade beloppet (1,077,000 — 900,000) 177,000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår, *dels* i skrivelse den 18 januari 1937 om medgivande att med frångående av den ursprungliga planen för nämnda renoveringsarbeten, men inom den för dessa angivna kostnadsramen få för en beräknad kostnad av 16,400 kronor anordna en personaltvättinrättning vid sjukhuset, *dels* i skrivelse den 30 april 1936 att för en merkostnad av 45,000 kronor få verkställa den i planen för dessa renoveringsarbeten ingående ombyggnaden av mittpartiet inom kriminalbyggnaden vid sjukhuset enligt ett av styrelsen i samma skrivelse framlagt, ändrat förslag, *dels ock* i skrivelse den 28 maj 1936 — med ingivande av ett av Kungl. Maj:t infordrat förslag till inrättande vid sjukhuset av erforderligt antal badrum, avsedda för de i bostadshusen vid sjukhuset boende personalfamiljerna — att badavdelning finge enligt förslaget anordnas för en kostnad av 20,000 kronor.

Då de för renoveringsarbeten vid sjukhuset anvisade anslagen icke lämnade tillgång till bestridande av sistnämnda båda kostnadsposter å tillhopa 65,000 kronor har styrelsen ifrågasatt att dessa kostnader finge bestridas av förut omförmälda besparing å de tidigare anvisade medlen till vissa ny- och ombyggnadsarbeten vid sjukhuset.

En redogörelse för ifrågavarande fyra förslag återfinnes i propositionen å sid. 5—9. Över vart och ett av förslagen har utlåtande från *medicinalstyrelsen* inhämtats. Styrelsen har därvid tillstyrkt desamma.

Departementschefen har för avslutande av de vid sjukhuset pågående renoveringsarbetena under nästa budgetår beräknat ett belopp av 177,000 kronor och i övrigt anfört följande.

Det av byggnadsstyrelsen föreslagna anordnandet av en enligt nutida krav inrättad tvättinrättning synes mig innebära en välbetänkt jämkning av den för renoveringsarbetenas bedrivande förutsatta planen, och förslaget bör enligt min mening vinna beaktande. Under förutsättning att riksdagen ej framställer någon erinran kommer jag därför att tillstyrka, att Kungl. Maj:t bemyndigar byggnadsstyrelsen att av de för renoveringsarbetena beräknade medlen, om de därtill förslå, låta bekosta anordnandet av en personaltvättinrättning vid sjukhuset på sätt av byggnadsstyrelsen föreslagits.

Vad härefter angår de av byggnadsstyrelsen i skrivelser den 30 april och den 28 maj 1936 föreslagna byggnadsarbetena, avseende dels viss ändring i dispositionen av utrymmena inom sjukhusets kriminalavdelning, dels ock anordnande av badrum för de i bostadshusen vid sjukhuset boende, har jag jämväl blivit övertygad om lämpligheten av att nämnda förslag komma till utförande. Jag vill särskilt erinra om vikten av att tuberkulos bland sinnessjukhusens patienter i tid diagnosticeras, för vilket

syfte tillgång till röntgen är nödvändig. Och vad badavdelningen för sjukvårdspersonalen beträffar, torde, vid ett sjukhus av det förevarandes storleksordning, behovet av lokaler för ändamålet få anses väl vitsordat. Beräkningen av de av jämkningen i byggnadsplanen föranledda merkostnaderna, tillhopa 65,000 kronor, anser jag mig vidare kunna godtaga. För bestridande av desamma synes, såsom av byggnadsstyrelsen jämväl föreslagits, uppkommen besparing å de medel, som anvisats för utförandet av de vid 1930 års riksdag beslutade, numera slutförda ny- och ombyggnadsarbetena vid sjukhuset kunna tagas i anspråk. Därest riksdagen ej har något att erinra däremot, är jag alltså benägen tillstyrka, att Kungl. Maj:t bemyndigar byggnadsstyrelsen att av nämnda medel disponera högst 65,000 kronor för de nu föreslagna arbetenas utförande.

Psykiatrisk klinik vid akademiska sjukhuset i Uppsala.

Frågan har senast behandlats i propositionen nr 68/1936, s. 8—18, statsutskottets utlåtande nr 131/1936 s. 5—8 och riksdagens skrivelse nr 318/1936.

I propositionen nr 163 till 1935 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag om upprättande av en psykiatrisk klinik vid akademiska sjukhuset i Uppsala.

Såsom byggnadsplats föreslogs ett av lantförsvaret disponerat område av stadsägorna 690 och 367, vilket är beläget sydost om sjukhusområdet och avskuret från detta genom den del av infartsvägen till staden söderifrån, som kallas Sjukhusvägen. I samband med utredningen angående klinikens upprättande hade förhandlingar förts om anordnande av ny infartsväg till staden söderifrån och Sjukhusvägens införlivande med sjukhusområdet. En dylik omläggning av infartsvägen hade av vederbörande myndigheter i allmänhet ansetts som en förutsättning för klinikens förläggning till det föreslagna området. Departementschefen framhöll i förevarande avseende, att det syntes kunna förväntas, att en tillfredsställande lösning av vägfrågan utan alltför stort dröjsmål skulle kunna uppnås, och ansåg anledning saknas att uppskjuta avgörandet i huvudfrågan, därvid utgående ifrån att med åtgärder för byggnadsarbetenas påbörjande borde anstå, tills de förhållanden, som sammanhängde med klinikens förläggning, på ett betryggande sätt ordnats.

Anläggningskostnaderna för kliniken — vilka av särskilda delegerade för avgivande av förslag angående klinikens upprättande beräknats till 1,497,000 kronor — uppskattades av Kungl. Maj:t, i överensstämmelse med beräkning av byggnadsstyrelsen, till 1,597,000 kronor.

I skrivelse nr 259 anmälde riksdagen, att det syntes riksdagen icke vara uteslutet, att kostnaderna för kliniken, med iakttagande av största möjliga sparsamhet, skulle kunna nedbringas jämväl under det av de delegerade beräknade beloppet och att ett belopp av 1,450,000 kronor borde vara tillfyllest för byggnadsarbetenas utförande. Vad den av departementschefen berörda vägfrågan anginge, hade riksdagen endast velat framhålla, att nämnda fråga borde före arbetenas påbörjande genom avtal så ordnas, att särskilda kostnader

icke åsamkades statsverket. För budgetåret 1935/1936 anslog riksdagen 100,000 kronor.

Sedan departementschefen vid frågans behandling vid fjolårets riksdag på då anförda skäl ansett sig icke kunna förorda någon jämkning av den tidigare angivna kostnadssumman, 1,597,000 kronor, godkände riksdagen denna kostnadsberäkning och anslog därav för budgetåret 1936/1937 ytterligare 275,000 kronor.

Beträffande vägfrågans läge hänvisas till propositionen sid. 11—13. Här må allenast antecknas, att länsstyrelsen i Uppsala län genom resolution den 1 december 1936 förordnat, att omläggningen av Sjukhusvägen skall utföras i huvudsaklig överensstämmelse med ett såsom alternativ IV betecknat förslag, varvid — i huvudsaklig överensstämmelse med av Uppsala stad uppställda villkor — förutsatts, *att* spårvägslinjen tills vidare och högst till 1942 års utgång får — på villkor att spårvägsbolaget bekostade uppförandet av ett staket, som avskärmar klinikområdet från spårvägslinjen — kvarligga i nuvarande sträckning å motsvarande äldre vägdel, *att* för företaget erforderlig mark, tillhörig kronan, upplåtes utan kostnad för staden *samt att* statsbidrag erhålles till kostnaderna för vägomläggningen. Resolutionen har numera vunnit laga kraft.

I skrivelse den 27 augusti 1936 har *byggnadsstyrelsen*, som anfört, att arbetena med uppförandet av kliniken icke kunde påräknas taga sin början förrän under senare delen av innevarande budgetår, hemställt, att för nästa budgetår måtte anvisas 850,000 kronor.

Departementschefen har för egen del i ämnet anfört i huvudsak följande.

Då jag förlidet år hade att taga ställning till frågan om fullföljandet av det 1935 fattade beslutet rörande upprättandet av en psykiatrisk klinik vid akademiska sjukhuset i Uppsala, framhöll jag, att strävandena att uppnå bindande utfästelser från staden beträffande den förut berörda vägfrågans ordnande då endast delvis lett till resultat. Tyvärr nödgas jag även i år uttala, att frågan alltjämt icke är tillfredsställande ordnad. Såtillvida har den dock förts närmare sin lösning, att sträckningen av den nya vägen numera blivit fastställd. Kvar står ytterligare, att staden för sin medverkan till vägens omläggning uppställt vissa villkor, till vilka från Kungl. Maj:ts sida ståndpunkt hittills icke kunnat tagas. Efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet anser jag mig dock kunna giva uttryck åt förhoppningen, att stadens krav på bidrag av automobilskattemedel och erforderlig mark för vägen skola kunna i skälig utsträckning tillmötesgås. Jag förutsätter därvid, att riksdagens förut återgivna uttalande i vägfrågan icke utgör hinder för att staten på sådant sätt medverkar till sagda frågas lösande. Likaledes torde inga allvarligare betänkligheter kunna anföras mot villkoret, att spårvägen skall få kvarligga i sin nuvarande sträckning längst till utgången av år 1942.

Under dessa omständigheter synas mig utsikter förefinnas för att ett bindande avtal skall komma till stånd mellan Uppsala stad och Kungl. Maj:t och kronan under loppet av innevarande budgetår. Däremot är jag mera tveksam om byggnadsarbetena skola hinna påbörjas före budgetårsskiftet. Vid sådant förhållande och med hänsyn jämväl till den alltjämt kvarstående ovissheten rörande den eventuella tidpunkten för byggnadsarbetenas påbörjande, lär medelsanvisningen för nästa budgetår kunna begränsas till ett

lägre belopp än det, varmed byggnadsstyrelsen ansett sig böra räkna. Jag vill förorda ett belopp av 400,000 kronor. Tillsammans med förut anvisade medel, 375,000 kronor, skulle då stå till förfogande ett belopp av 775,000 kronor. Enär, på sätt jag i fjol erinrade, avsikten är, att såväl kliniken som arbetena vid Ulleråkers sjukhus skola jämsides utföras i byggnadsstyrelsens egen regi, åsyftar jag att med stöd av det allmänna bemyndigande, som i sådant avseende plägat lämnas Kungl. Maj:t, hemställa om den jämkning i fördelningen av de för nämnda båda företag beräknade medlen, som ur praktisk synpunkt må befinnas påkallad.

Vissa om- och nybyggnadsarbeten vid Frösö sjukhus.

I fråga om Frösö sjukhus vid Östersund, som togs i bruk 1915 och sedan 1927, efter då genomförd nybyggnad av en paviljong för oroliga patienter, har ett platsantal av 700 — därav 365 för män och 335 för kvinnor — har förslag till om- och nybyggnadsarbeten för avhjälpande av vissa vid inspektioner och i övrigt påtalade bristfälligheter framkommit.

Med skrivelser den 3 december 1935 har *medicinalstyrelsen* överlämnat förslag till utförande av erforderliga renoveringsarbeten vid sjukhuset, i propositionen benämnt huvudförslaget, för vars innebörd en redogörelse återfinnes i propositionen å sid. 15—17.

Medicinalstyrelsen har funnit kostnaderna för de i huvudförslaget ingående arbetena böra beräknas på följande sätt.

Nya verkstadslokaler:			
Nybyggnad	kronor	98,800	
Tillbyggnad	»	59,650	
Nybyggnad för samlingssal	»	75,900	
Modernisering av tvättinrättningen m. m.:			
Tvätten	»	56,760	
Kökets ventilation	»	2,500	
Sällskapslokaler för personalen m. m.	»	29,450	
Arbetslokaler för män	»	11,150	
Ökat antal personalrum	»	23,550	
Utvidgning av rotfruktskällaren	»	21,000	
Ny avloppsledning	»	22,500	
Ny lokaltelefonanläggning	»	16,000	417,260
Ritningar, administration och kontroll samt diverse för byggnadsarbeten	kronor	22,240	
Program, kontroll, oförutsett och diverse för elektriska anläggningen	»	2,500	24,740
	Summa kronor		442,000

Med skrivelse den 31 december 1936 har styrelsen därefter överlämnat ett tilläggsförslag, för vars innebörd en redogörelse återfinnes i statsrådsprotokollet å sid. 18 och 19.

Kostnaden för de föreslagna tilläggsarbetena skulle enligt medicinalstyrelsens beräkningar bliva följande.

Ändringsarbeten inom paviljong IX	kronor	2,380
Flyttning av promenadgården vid paviljong V	»	3,360
Paviljong VIII:s förändring till arbetspaviljong för kvinnor...	»	13,100
Ändringsarbeten inom paviljong VI	»	11,180
Summa	kronor	30,020

Styrelsen har hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att dels medgiva att vid sjukhuset finge för en beräknad kostnad av (442,000 + 30,000 =) 472,000 kronor utföras vissa om- och nybyggnadsarbeten i huvudsaklig överensstämmelse med nämnda förslag, dels ock för ändamålet bevilja för budgetåret 1937/1938 ett anslagsbelopp om 165,000 kronor.

Såväl *byggnadsstyrelsen* som *sjukhusdirektionen* hava tillstyrkt de framlagda förslagen.

Departementschefen har för egen del i ämnet anfört följande.

Av vad i ärendet anförts synes mig framgå, att de lokala förhållandena vid Frösö sjukhus i åtskilliga hänseenden äro bristfälliga och att därför sjukhuset är i behov av modernisering och förbättring. Frågan om ny- och ombyggnader vid sjukhuset har också sedan länge stått på dagordningen och bör nu enligt min mening bringas till en lösning. De båda förslag, som i sådant syfte av medicinalstyrelsen framlagts, synas mig vara av beskaffenhet att kunna i huvudsak godtagas. Jag förutsätter därvid, att i huvudförslaget komma att vidtagas de smärre ändringar, vilka må föranledas av sjukhusdirektionens i det föregående berörda uttalanden eller vilka eljest må visa sig ändamålsenliga och kunna genomföras utan att totalkostnaden därigenom ökas. Mot densamma sådan den för samtliga i de båda förslagen ingående arbetena beräknats eller 472,000 kronor har jag icke någon erinran att framställa. För påbörjande av arbetena torde i huvudsaklig överensstämmelse med medicinalstyrelsens förslag böra för nästa budgetår beräknas ett belopp av 172,000 kronor.

Vissa byggnadsarbeten vid S:ta Gertruds sjukhus.

Med skrivelse den 5 januari 1937 har *medicinalstyrelsen* överlämnat förslag till om-, till- och nybyggnadsarbeten vid S:ta Gertruds sjukhus i Västervik samt hemställt om anvisande av medel för ifrågavarande byggnadsarbetens verkställande. Förslaget omfattar följande arbeten:

1. Fullständig renovering av köks- och tvättbyggnaden.
2. Nybyggnad av samlingssal.
3. Nybyggnad av tvättstuga för personalen.
4. Inrättande av vattenklosetter i fyra personalbostadshus med tillhopa 16 lägenheter.

Med avseende å förslagets skilda delar hänvisar utskottet till propositionen sid. 20—23.

Sjukhusdirektionen har tillstyrkt förslaget.

Byggnadsstyrelsen har i sitt utlåtande i huvudsak endast funnit anledning

att beträffande kostnaderna för förslagets genomförande framställa vissa erinringar. Styrelsen anför följande.

I kostnadsberäkningen hade beträffande köksbyggnaden upptagits ett belopp av 15,000 kronor för oförutsedda utgifter, vilket styrelsen ansåge böra höjas till 30,000 kronor. Den angivna kostnaden för köksutrustningen 85,000 kronor syntes jämväl vara för knappt beräknad och borde höjas med 19,000 kronor. Det totala kostnadsbeloppet borde slutligen med hänsyn till nu rådande tendens till ökade totala materialpriser och arbetslöner höjas med omkring 10 procent.

Med beaktande av de av byggnadsstyrelsen sålunda gjorda erinringarna erhålla kostnadsberäkningarna för förslagets genomförande efter en av medicinalstyrelsens arkitekt verkställd omräkning följande utseende:

	Kronor	Kronor
Fullständig renovering av köks- och tvättbyggnaden.		
Byggnadskostnad	223,000	
Vissa oförutsedda utgifter	15,000	
Värme- och ventilationsanordningar samt ång- och kondensledningar för kok- och tvättapparater	38,000	
Maskintvättanläggningen	37,000	
Vatten- och avloppsledningar med sanitära installationer	40,300	
Elektriska anläggningar samt hissar	51,000	
Kökets tekniska utrustning	85,000	
Kylmaskineri	15,000	
Byggnadsarbeten för provisorisk anordning av köksdrift	5,662	
D:o för tvättens drift	6,000	
Montering av apparater för provisorisk drift av tvätten	2,000	
Ritningar, kontroll och diverse	28,020	
Tillägg för oförutsett m. m.	15,000	
Tillägg å köksutrustning	19,000	
	579,982	
Cirka 10 procent tillägg	57,998	637,980
Nybyggnad av samlingssal.		
Byggnadskostnad	60,743	
Värme- och ventilationsanordningar	6,000	
Vatten- och avloppsledningar	9,900	
Elektriska anläggningar	5,000	
Ljudfilmsinstallation	10,000	
Dekorering av samlingssal	1,500	
Ritningar, kontroll och diverse	8,276	
	101,419	
Cirka 10 procent tillägg	10,142	111,561
Tvättstuga för personal.		
Byggnadskostnad	19,232	
Värme- och ventilationsanordningar	2,500	
Vatten- och avloppsledningar	6,200	
Elektriska anläggningar	1,800	
Maskintvättanläggning	5,000	
Ritningar, kontroll och diverse	2,768	
	37,500	
Cirka 10 procent tillägg	3,750	41,250

	Kronor	Kronor
Inrättande av w.-c. i 4 personalbostadshus.		
Byggnadskostnad	7,257	
Vatten- och avloppsledningar	10,800	
Ritningar, kontroll och diverse	943	
	19,000	
Cirka 10 procent tillägg	1,900	20,900
I kulvertar befintliga ledningar vilka måste kompletteras m. m.		
Förut beräknad kostnad	5,500	
Cirka 10 procent tillägg	550	6,050
	Summa kronor	817,741

Medicinalstyrelsen hemställer — med anslutning till den reviderade kostnadsberäkningen — att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen dels besluta att vid sjukhuset finge utföras vissa om-, till- och nybyggnadsarbeten i huvudsaklig överensstämmelse med det av styrelsen framlagda förslaget för en beräknad kostnad i avrundat tal av 818,000 kronor, dels ock för budgetåret 1937/1938 för ändamålet anvisa 400,000 kronor.

Departementschefen har för egen del i ämnet anfört följande.

Det föreliggande förslaget åsyftar att tillgodose ett sedan lång tid tillbaka kännbart behov av förbättringar och moderniseringar vid sjukhuset. De förefintliga bristerna i fråga om köket och tvättinrättningen hava ock vitsordats av riksdagens revisorer vid av dem år 1936 verkställd granskning. Då sagda krav icke längre utan olägenhet för sjukhusets drift kunna avvisas samt tillfredsställande anordningar i de avseenden, vilka beröras av förslaget, icke torde kunna åstadkommas med åtgärder av mindre omfattning än de ifrågasatta, får jag tillstyrka, att förslaget bringas till utförande.

Mot den gjorda kostnadsberäkningen har jag icke något att invända. Enligt denna komma kostnaderna för de föreslagna arbetena att belöpa sig till i runt tal 818,000 kronor. I likhet med medicinalstyrelsen anser jag, att för nästa budgetår bör beräknas ett belopp av 400,000 kronor.

Nytt sinnessjukhus i Sundsvall.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 14 september 1928 hemställde medicinalstyrelsen om uppdrag att med biträde av överinspektören för sinnessjukvården i riket, en av styrelsen utsedd hospitalsöverläkare och styrelsens arkitekt föreslå lämplig byggnadsplats inom Gävleborgs län för ett statligt sinnessjukhus för 800 sjuka och i samband därmed verkställa viss utredning.

Den 6 oktober 1928 uppdrog Kungl. Maj:t i enlighet med denna hemställan åt medicinalstyrelsen att föreslå med hänsyn till områdets naturliga beskaffenhet, terrängförhållanden, vattentillgång, närhet till något kommunikationscentrum m. m. lämplig byggnadsplats inom Gävleborgs län för ett sinnessjukhus för 800 sjuka ävensom låta utföra kartskisser utvisande det föreslagna områdets belägenhet och det ungefärliga läget av de för anstaltens behov nödiga byggnaderna, verkställa utredning av förhållandena beträffande vattentillgång och avlopp, uppgöra beräkning av kostnaderna för förvärvande

av för anstaltens behov lämpade jordområden samt i övrigt meddela möjligen erforderlig utredning av andra i samband med ovannämnda fråga stående förhållanden.

Sedermera har styrelsen i skrivelse den 28 november 1930 anmält, att vissa förhållanden inträtt, som ställt frågan om antalet platser vid det nya sinnessjukhuset i ett annat läge än då styrelsen erhöll berörda uppdrag. Styrelsen anförde därvid, att frågan om uppförande av upptagningspaviljonger för lugna och ömtåliga sjuka vid de statliga sinnessjukhusen, vissa personalbostäders vid sinnessjukhusen föreslagna omändring till sjukvårdslokaler, nybyggnad av en paviljong för kvinnor vid Ulleråkers sjukhus samt ett eventuellt nedläggande av Stockholms hospital, numera psykiatriska sjukhuset i Stockholm, m. m. gjorde, att man för det dåvarande icke kunde beräkna det erforderliga antalet platser vid det nya statliga sinnessjukhuset. Med anledning därav anmälde styrelsen, att styrelsen hade för avsikt att låta den redan upptagna utredningen tillsvidare anstå.

I yttrande, som av Kungl. Maj:t infordrats, över en av Gävleborgs läns landsting gjord framställning, att det i generalplanen för sinnessjukvården i dess helhet förutsatta förläggandet av ett statligt sinnessjukhus inom Gävleborgs län måtte för slutgiltig lösning föreläggas 1934 års riksdag, anförde medicinalstyrelsen den 6 juni 1934 bland annat, att den dåmera föreliggande frågan om nedläggandet av det föråldrade och i drift oekonomiska Gådeå sjukhus i Härnösand gjorde, att styrelsen icke för det dåvarande ansåge sig böra taga definitiv ståndpunkt till uppförandet av ett sinnessjukhus i Gävleborgs län. Medicinalstyrelsen hemställde samtidigt, med hänsyn till att ett nedläggande av Gådeå sjukhus eller ett förändrande av detsamma till ett sjukhus utan eget upptagningsområde skulle medföra en förskjutning åt norr av det planerade Gävleborgssjukhusets upptagningsområde, om Kungl. Maj:ts bemyndigande att utsträcka det medicinalstyrelsen den 6 oktober 1928 anbefallda uppdraget att omfatta jämväl lämpligheten av det nya sinnessjukhusets förläggande inom Västernorrlands län.

Den 7 december 1934 medgav Kungl. Maj:t medicinalstyrelsen att — under förutsättning att Västernorrlands läns landsting förklarade sig berett övertaga Gådeå sjukhus — vid fullgörandet av utredningsuppdraget taga under övervägande det nya sjukhusets förläggande jämväl till ort inom södra delen av Västernorrlands län.

I skrivelse den 29 januari 1937 har *medicinalstyrelsen* till åtlydnad av de nämnda utredningsuppdragen inkommit med visst förslag i ämnet. Rörande innehållet i detta förslag anföres i propositionen följande.

Styrelsen upptager inledningsvis till behandling frågan om nedläggande av Gådeå sjukhus. I detta avseende anmärker styrelsen, att detta sjukhus, som under namn av Härnösands hospital togs i bruk år 1862 och för närvarande efter skedda utvidgningar hade 279 vårdplatser, sedan länge befunnit sig i mindre gott skick. Härom yttrar styrelsen bland annat följande.

Under de sista åren hade endast det allra nödvändigaste underhållsarbetet verkställts, och sjukhuset vore därför i behov av en fullständig renovering inom de närmaste åren, om det skulle bibehållas för någon form av statlig sinnessjukvård. Värmeledningsanläggningen måste sålunda under sådan förutsättning ersättas med en ny, vattenklosetter införas, vatten-, avlopps- och elektriska ledningar så gott som fullständigt förnyas. För att möjliggöra en mot moderna krav något så när svarande sinnessjukvård måste emellertid även själva sjukhusbyggnaderna radikalt ombyggas och kompletteras med nybyggnader. Kostnaderna för sjukhusets fullständiga renovering skulle för den skull bliva högst avsevärda och hade uppskattats till minst en och en halv miljon kronor, varvid erforderliga nybyggnader dock icke medräknats. Då det emellertid på grund av de lokala förhållandena icke kunde bliva fråga om något mera avsevärt ökat platsantal, måste ett sålunda renoverat sjukhus dock alltid bliva proportionsvis dyrt i drift och kunde aldrig beräknas bliva fullt modernt.

Styrelsen framhåller vidare, att ett nedläggande av sjukhuset och där befintliga vårdplatsers överflyttande till ett nytt statligt sinnessjukhus inom Västernorrlands län icke kunde anses medföra så påtagliga olägenheter för befolkningen inom dess nuvarande upptagningsområde, att hänsyn därtill enligt styrelsens förmenande finge inverka på de åtgärder, som statsmakterna hade att vidtaga för den rationellaste lösningen av sinnessjukvårdsfrågan i dess helhet. Med hänsyn därtill föreslår styrelsen nedläggandet av Gådeå sjukhus.

Västernorrlands läns landsting hade, upplyser styrelsen i fortsättningen, genom beslut den 5 september 1935 förklarat sig berett att, under villkor att ett statens sinnessjukhus förlades till Västernorrlands län, på de villkor, varom överenskommelse kunde träffas, övertaga Gådeå sjukhus för inrättande därstädes av ett vårdhem för sinnessjuka. Med anledning därav hade medicinalstyrelsen ingående besiktigat ett stort antal inom södra delen av Västernorrlands län till förfogande ställda byggnadsområden. Då det av denna besiktning framgått, att fullt godtagbar, välbelägen byggnadstomt stod till förfogande bland erbjudna områden, hade av medicinalstyrelsen, efter muntliga förhandlingar mellan styrelsen och Västernorrlands läns landstings förvaltningsutskotts delegerade, följande förslag till avtal utarbetats.

Under förutsättning att dels Kungl. Maj:t, å ena sidan, och Västernorrlands läns landsting, å andra sidan, godkänner nedanstående avtal dels ock Kungl. Maj:t meddelar beslut om uppförande av ett statligt sinnessjukhus inom Västernorrlands län har mellan medicinalstyrelsen och Västernorrlands läns landstings förvaltningsutskott träffats följande avtal.

Till Västernorrlands läns landsting överlåter Kungl. Maj:t och Kronan det område i Härnösands stad, som nu disponeras för Gådeå sjukhus därstädes, jämte å området befintliga byggnader och till sjukhuset hörande fasta inventarier.

I händelse ovan angivna förutsättningar inträffa, tillträdes fastigheten av landstinget i befintligt skick vid ingången av året näst efter det år, under vilket ett nyuppfört sinnessjukhus inom Västernorrlands län blir avsynat och godkänt för ett antal av minst 300 där iordningställda vårdplatser.

Köpeskillingen fastställes till 450,000 kronor. Av detta belopp skall landstinget å tillträdesdagen erlägga 400,000 kronor. Återstående köpeskilling 50,000 kronor skall erläggas vid utgången av det år, varunder Kungl. Maj:t och riksdagen meddelat beslut om att statsbidrag skall utgå till driften av sådana vårdhem för sinnessjuka, som anordnas av landsting, i huvudsaklig

överensstämmelse med det förslag, som statens sjukvårdskommitté framlagt i sitt den 17 maj 1934 avgivna betänkande angående den slutna kroppssjukvården i riket, dock tidigast å tillträdesdagen.

Till sjukhuset hörande lösa inventarier äger landstinget övertaga i den omfattning, vartill landstinget finner anledning, mot ersättning, som, i händelse annan överenskommelse ej träffas, bestämmes av skiljemän i den ordning gällande lag om skiljemän föreskriver.

Kostnaden för lagfart å fastigheten bestrides av landstinget.

Den 11 september 1936 hade sedermera, enligt vad styrelsen anför, landstinget beslutat att godkänna förestående förslag till huvudgrunder för överenskommelse med statsverket om förvärv för landstingets räkning av Gådeå sjukhus, att uppdraga åt förvaltningsutskottet att fullfölja fastighetsförvärvet i fråga, att bestämma att för ändamålet erforderliga medel intill ett belopp av 450,000 kronor i sinom tid skola tillhandahållas av lånemedel att amorteras under 20 år, samt att uppdraga åt förvaltningsutskottet att vidtaga erforderliga åtgärder för upptagande av ifrågavarande lån.

Vad härefter angår spörsmålet om lämplig plats för förläggningen av det ifrågasatta nya sinnessjukhuset, meddelar styrelsen i sin förevarande skrivelse, att under den del av medicinalstyrelsens utredningsarbete i föreliggande fråga, som till tiden låge före Kungl. Maj:ts utvidgade uppdrag till styrelsen av den 7 december 1934, mellan styrelsen och ett stort antal kommuner inom Gävleborgs län hade förts förhandlingar angående olika av kommunerna föreslagna byggnadsplatser. Med anledning av dessa överläggningar hade av styrelsens representanter besiktigats bland annat vid Gävle, Söderhamn, Hudiksvall, Ljusdal och Bollnäs erbjudna områden. Styrelsen lämnar härefter en redogörelse för de byggnadsplatser, som besiktigats inom Gävleborgs och Västernorrlands län. Redogörelsen återfinnes å sid. 28—34 i propositionen.

Under erinran att representanter för styrelsen på platsen studerat samtliga de byggnadsområden, för vilka sålunda redogjorts, ger styrelsen uttryck för uppfattningen, att det nya sjukhuset borde förläggas i eller invid Sundsvall. För lämpligheten av denna förläggning talade enligt styrelsen i huvudsak följande omständigheter.

Sundsvall låge centralt inom den allra tätast bebyggda delen av det upptagningsområde, som sjukhuset skulle komma att få, och hade mycket goda kommunikationsförhållanden, järnväg åt tre håll och ett synnerligen utvecklat busstrafiknät å alla till staden ledande huvudvägar. I staden eller omedelbart invid densamma funnes vidare centrallasarett med kirurgisk, medicinsk, röntgenologisk, öron- och ögonavdelning samt länssanatorium, omständigheter varvid styrelsen fäste den allra största vikt med hänsyn till sinnessjukvårdens allt mera uttalade behov av konsultationsmöjligheter med olika fackläkare med tillgång till modernt utrustade sjukavdelningar.

Den kringliggande landsbygden vore slutligen delvis av jordbruksnatur, vilket underlättade sjukhusets proviantering.

Av de föreslagna byggnadsområdena i eller invid Sundsvall anser styrelsen, att det av Sundsvalls stad erbjudna Sidsjöområdet måste givas bestämt företräde. Vad styrelsen till stöd för denna mening anfört finnes i huvudsak återgivet i propositionen å sid. 34 och 35.

Enligt styrelsens förmenande bör det nya sjukhuset planeras som en anstalt med två överläkaravdelningar och 800—900 vårdplatser. Den motivering, som i sistnämnda avseende av styrelsen lämnas, omnämnes närmare i propositionen å sid. 36—41.

Beträffande kostnadsfrågan anmärker styrelsen, att endast preliminära beräkningar för närvarande kunde göras med hänsyn, bland annat, till de ovissa förhållandena å arbetsmarknaden och den allmänna tendensen till uppgång i alla materialpriser. För belysning av denna fråga anför styrelsen följande.

Umedalens sjukhus, vilket uppfördes under åren 1930—1934 och inrymmer 918 vårdplatser, betingade en kostnad av 7,270,000 kronor eller 7,920 kronor per vårdplats. Denna anläggning, vilken är den senaste bland nyuppförda statliga sinnessjukhus, är planerad med största sparsamhet. Av de under senare tid uppförda kommunala sinnessjukhusen betingade Beckomberga sjukhus i Stockholm med utbyggda 1,604 vårdplatser en kostnad av omkring 9,350 kronor per vårdplats, Lillhagens sjukhus vid Göteborg med 1,048 vårdplatser cirka 13,370 kronor per vårdplats och Malmö östra sjukhus med 516 vårdplatser cirka 9,000 kronor per vårdplats, varvid emellertid beträffande det sistnämnda bör bemärkas, dels att byggnadskostnaderna i Skåne äro lägre än i det övriga landet och dels att sistnämnda anläggning icke har någon tvättinrättning och saknar kulvertförbindelser. S:t Olofs nya sjukhus i Visby med 226 vårdplatser är beräknat att med hänsyn till det förhållandevis ringa antalet vårdplatser, som givetvis medför högre byggnadskostnad per vårdenhet, kosta cirka 10,000 kronor per vårdplats.

Vid en jämförelse mellan huru kostnaderna kunna väntas komma att ställa sig för det planerade sinnessjukhuset för nedre Norrland i förhållande till t. ex. Umedalens sjukhus bör hänsyn tagas därtill, att sistnämnda sjukhus uppfördes under en period av relativt gynnsamma priser på byggnadsmarknaden. Då materialpriserna för närvarande äro i stark stegring och även arbetskostnaderna kunna förväntas efter nya avtals ingående bliva något höjda, torde man böra räkna med en höjning av byggnadskostnaderna med minst 10—15 procent. Då ifrågavarande sinnessjukhus även avses innehålla en paviljong för mera svårskötta patienter, torde därjämte böra räknas med, att en byggnad för ifrågavarande patientmaterial ställer sig förhållandevis dyrare än en paviljong för vanliga sinnessjuka. I vissa avseenden, t. ex. beträffande anordnande och utrustning av bostäder för personalen, hava även anspråken stegrats sedan Umedalens sjukhus uppfördes.

Slutligen äro grundförhållandena å byggnadsområdet för Umedalens sjukhus sådana, att all sprängning kunnat undvikas, medan detta trots de relativt gynnsamma förhållandena icke kan bliva fallet å Sidsjöområdet i Sundsvall. Med hänsyn till samtliga ovannämnda förhållanden men särskilt den berörda stegringen av priserna å byggnadsmarknaden torde man icke böra räkna med en lägre anläggningskostnad per vårdplats för ifrågavarande sinnessjukhus än lägst 9,000 kronor, vilken siffra för sjukhuset som helhet, under förutsättning av att det inrymmer 900 vårdplatser, skulle medföra en anläggningskostnad av 8,100,000 kronor. Det bör dock betonas, att därest stegringen i byggnadskostnader fortsätter i samma tempo som för närvarande, denna siffra torde vara i underkant.

Departementschefen har för egen del i ämnet anfört följande.

Den av riksdagen godtagna plan för den statliga sinnessjukvårdens ordnande, som legat till grund för de senaste årens systematiska utbyggande

av sjukhusorganisationen, upptog ett nytt sådant sjukhus, som preliminärt tänktes förlagt till Gävleborgs län. Vid de tidigare övervägandena rörande förläggningen av sagda sjukhus utgick man också från denna förutsättning. Av olika skäl, för vilka jag i det föregående redogjort, fann sig emellertid medicinalstyrelsen föranlåten påkalla Kungl. Maj:ts medverkan för att undersökningarna rörande lämplig förläggningsplats måtte utsträckas att avse jämväl Västernorrlands län. För egen del ansåg jag mig, med hänsyn till framförallt de otillfredsställande vårdmöjligheter, som Gådeå sjukhus erbjöd, böra tillstyrka styrelsens ifrågavarande hemställan i vad den gällde södra delen av nämnda län. När utredningen rörande byggnadsplats numera slutförts, har medicinalstyrelsen funnit sig böra föreslå sjukhusets förläggande till Sundsvall, ehuru med vitsordande av att även Hudiksvall erbjöde goda möjligheter, för den händelse man önskade fasthålla vid tanken på sjukhusets placering inom Gävleborgs län.

Vid bedömandet av förläggningsfrågan, sådan den nu föreligger, måste i första hand uppmärksammas spörsmålet om bibehållande av Gådeå sjukhus såsom statligt sinnessjukhus. Såsom jag förut antytt, äro vårdmöjligheterna vid denna föråldrade sjukvårdsinrättning mycket otillfredsställande. Sjukhuset, som togs i bruk redan år 1862, har för närvarande 279 vårdplatser. För att detsamma över huvud skall kunna sättas i stånd, äro mycket betydande om- och nybyggnadsarbeten oundgängliga. Redan sjukhusets fullständiga renovering har angivits draga en kostnad av lågt räknat 1.5 miljoner kronor; kostnader för erforderliga nybyggnadsarbeten hava därvid icke tagits i beaktande. Emellertid är tomtutrymmet så begränsat, att någon mera avsevärd ökning av platsantalet vid en ombyggnad icke kan uppnås. Därav följer, att även ett renoverat sjukhus måste komma att ställa sig mycket dyrbart i drift, och medicinalstyrelsen betonar härtill, att det ändock aldrig kan beräknas bliva fullt modernt.

Redan nu angivna förhållanden äro efter min mening ägnade att ingiva de största betänkligheter mot att bibehålla sjukhuset för dess nuvarande ändamål. Och när därtill kommer, att Västernorrlands läns landsting förbundit sig att för en kostnad av 450,000 kronor förvärva sjukhuset för att efter dess ombyggnad utnyttja detsamma för vård av lättskötta sinnessjuka, synes mig ingen tvekan kunna råda därom, att det vore mindre välbetänkt att fasthålla vid tanken på sjukhusets bibehållande i statens ägo.

Det avtalade beloppet har, enligt vad jag inhämtat, bestämts med hänsyn tagen till den totalkostnad, som för landstinget skulle uppstå för vårdhemmets anordnande. Därvid har icke förutsatts, att landstinget skulle komma i åtnjutande av platsbidrag av statsmedel, på sätt fjolårets riksdag principiellt fastslog och för vilka av Kungl. Maj:t föreslagits vissa grunder i årets statsverksproposition. För min del håller jag före, att ersättningsbeloppet från angivna utgångspunkt måste anses skäligt. Emellertid har onekligen frågan genom riksdagens ställningstagande i berörda spörsmål kommit i ett något förändrat läge, såtillvida att det icke kan uteslutas, att vårdhemmets anordnande utan platsbidrag kan komma att ställa sig för landstinget ekonomiskt mindre fördelaktigt än om inlösningsbeloppet fastställdes högre och platsbidrag utginge i den ordning, som kan komma att stadgas. Vid sådant förhållande synes det mig billigt, att frågan i denna del icke nu slutligt avgöres utan att på en senare prövning må bero, huruvida landstinget möjligen må komma i åtnjutande av ett reducerat platsbidrag. Därvidlag bör hänsyn främst tagas till de faktiska kostnaderna för vårdplats, och platsbidrag ifrågakomma, allenast om det skulle visa sig, att landstingets verkliga kostnader för vårdhemmet skulle komma att överstiga de kostnader, som eljest vid anläggningar av motsvarande storlek burits av vederbörande landsting. Med

detta förbehåll vill jag förorda, att riksdagens medgivande inhämtas till ifrågavarande överlåtelse i enlighet med det föreliggande avtalsförslaget.

Vid ett nedläggande av Gådeå sjukhus torde det få anses uppenbart, att frågan om det nya sinnessjukhusets förläggning inträtt i ett väsentligt förändrat läge. Såsom villkor för förvärvandet av förstnämnda sjukhus har landstinget, på sätt redan erinrats, uppställt, att beslut fattas om uppförande av ett nytt sinnessjukhus inom Västernorrlands län. Oavsett sagda villkor synes det mig, med avseende fäst vid sjukhusorganisationen i övrigt inom dessa delar av landet, rimligt, att man vid val av plats för det nya sjukhuset söker sig något längre norrut än som ursprungligen avsetts. Olika landsdelar skulle därigenom otvivelaktigt bliva mera rättvist tillgodosedda. De norra delarna av Gävleborgs län komma även med det nya sjukhusets förläggning till ort inom sydliga Västernorrland att erhålla bekväm tillgång till detsamma. Och från de södra delarna av förstnämnda län är avståndet till Säter eller Uppsala ingalunda stort. Under dessa omständigheter lära hinder icke möta för sjukhusets förläggning inom södra delen av Västernorrlands län.

Medicinalstyrelsen har vid utredningen ingående undersökt ett ganska stort antal förläggningsplatser inom Njurunda, Sköns, Alnö, Selånger och Säbrå kommuner samt Sundsvall, Härnösand och Sollefteå. Jag har förut närmare redogjort för resultatet av den företagna prövningen. Av olika anledningar har därvid särskild uppmärksamhet ägnats åt föreslagna platser inom Njurunda och Sundsvall, och har styrelsen givit bestämt förord åt det s. k. Sidsjöområdet inom nämnda stad, gränsande intill stadens södra stadsplanegräns. Från stadens sida föreligger erbjudande att fritt upplåta ett område av minst 52 hektar, därav 22 hektar odlad jord, samt att fritt ordna servis av gas, vatten, avlopp och elektricitet till detsamma. Avloppsledningen skulle anslutas direkt till stadens ledningsnät, varigenom kostnader för anläggande av reningsverk undgås. Staden har tillika erbjudit leverans av vatten, gas och elektricitet på förmånliga villkor. För egen del har jag tagit närmare kännedom om dels de båda områden inom Sundsvalls stad, som övervägts av medicinalstyrelsen, dels ock tvenne ifrågasatta områden inom Sköns kommun. Jag kan vitsorda, att Sidsjöområdet genom läge och beskaffenhet i övrigt synes väl lämpat för sjukhusanläggningen och erbjuder mycket bestämda företräden framför de ifrågasatta platserna i Skön, Korsta och Valknytt.

På de av medicinalstyrelsen angivna skälen anser jag mig böra förorda, att det nya sinnessjukhuset förlägges till Sundsvall och att därvid såsom plats för detsamma bestämmes det ovannämnda Sidsjöområdet, detta dock under förutsättning att avtal träffas i enlighet med föreslagna grunder.

För de fortsatta planläggningsarbetena är det vidare nödvändigt, att ståndpunkt tages till frågan om sjukhusets storlek. Medicinalstyrelsen har jämväl i detta avseende förebragt närmare utredning och för sin del hävdat, att sjukhuset bör planeras som en anstalt med två överläkaravdelningar och 800 à 900 vårdplatser. Tillika har framhållits, att sjukhuset bör inrymma en specialavdelning för mera svårskötta manliga patienter från norra delen av landet.

Till grund för ifrågavarande beräkningar ligger en av styrelsen verkställd preliminär undersökning rörande nuvarande platstillgång och platsbehov, därvid hänsyn jämväl tagits till möjligheterna att tillgodose vårdbehovet genom landstingsanstalter för lättskötta sinnessjuka. Såsom ett resultat av undersökningen framhåller styrelsen, att icke ens under förutsättning att 5,300 lättskötta sjuka bereddes plats å vårdhem ett nytt sjukhus av angivna

storleksordning skulle definitivt tillgodose det statliga behovet av vårdplatser. Styrelsen håller emellertid före, att tidpunkten för ett slutligt bestämmande av det antal vårdplatser, som den statliga sinnessjukvården lämpligen bör tillhandahålla, ännu icke är inne.

För egen del finner jag det icke möjligt, bland annat med hänsyn till ovissheten om tidpunkten för och omfattningen av vårdhemsorganisationens utbyggande, att nu taga slutlig ställning till det eventuella behovet av ytterligare sinnessjukhus. Men den verkställda undersökningen synes mig dock giva vid handen, att anledning saknas att planlägga det nu föreslagna sjukhuset för ett mindre antal än 900 patienter.

I avseende å kostnaderna för ett sjukhusbygge av denna omfattning, uttalar medicinalstyrelsen, med ledning av erfarenheterna beträffande de senast utförda anläggningarna av detta slag och med beaktande av förutsebar stegring av byggnadskostnaderna, att man icke torde böra räkna med en lägre anläggningskostnad per vårdplats än 9,000 kronor. Då Umedalens sjukhus, vilket inrymmer 918 platser, dragit en kostnad av närmare 8,000 kronor per vårdplats, lär styrelsen få anses hava goda skäl för sin ifrågavarande uppskattning. Först sedan arbetsritningar kommit till utförande, föreligga emellertid hållpunkter för mera exakta kostnadskalkyler. För närvarande lär man vara hänvisad att uppskattningsvis angiva de sannolika kostnaderna till omkring 8 miljoner kronor, vilka lämpligen fördelas på 4 budgetår.

Under nästkommande budgetår avses förberedande utredningsarbeten verkställda, i syfte att 1938 års riksdag må kunna taga slutlig ställning till byggnadsplanen. För fortsatt utredning och utarbetande av fullständiga ritningar och arbetsbeskrivning till det nya sjukhuset beräknar medicinalstyrelsen ett anslagsbehov av 100,000 kronor. Sagda beräkning föranleder från min sida ingen erinran.

Psykiatrisk klinik vid karolinska sjukhuset.

Vid 1930 års riksdag beslöts, att ett nytt kliniskt sjukhus, benämnt karolinska sjukhuset, samt nya lokaler för karolinska institutets teoretiska institutioner skulle uppföras å det av 1927 års riksdag för ändamålet upplåtna så kallade Norrbackaområdet i Solna socken. Beslut rörande den första av de tre etapper, vari sagda sjukhus beräknades skola uppföras, fattades av 1931 års riksdag.

Den 3 juli 1931 förordnade Kungl. Maj:t en särskild byggnadskommitté att handhava uppförandet av sjukhuset. Instruktion för byggnadskommittén blev av Kungl. Maj:t fastställd den 23 oktober samma år. Sistnämnda dag anbefallde Kungl. Maj:t tillika kommittén att uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag beträffande uppförande av en psykiatrisk klinik vid sjukhuset redan under den första byggnadsetappen.

Med skrivelse den 26 november 1932 överlämnade *byggnadskommittén* utredning och förslag i ämnet. En detaljerad redogörelse för förslaget återfinnes å sid. 45—51 i propositionen.

De sammanlagda kostnaderna för byggnadens uppförande beräknades av kommittén till belopp, som framgå av följande uppställning.

Kostnad för byggnaden.	Kronor	Kronor
Byggnadsarbeten	571,000	
Värmeledning och ventilation	41,000	
Gas, vatten och avlopp med armatur	56,000	
Elektrisk installation och hissar	59,000	
Administration, arvoden och oförutsett	53,000	780,000

Kostnad för ledningar och andra arbeten utanför byggnaden.		
Gas-, vatten- och avloppsledningar m. m.	8,500	
Värme- och varmvattenledningar	5,500	
Elektriska ledningar	2,000	
Rörkulvert från Konung Gustaf V:s jubileumsklinik	10,000	
Vägar och planeringar	38,000	64,000
	Summa kronor	844,000

I anslutning till kostnadsberäkningen framhåller kommittén, att i den angivna kostnaden icke inginge någon klinikens andel i det för sjukhusets olika byggnader gemensamma ångpannehuset eller i personalbostadshus. Klinikens andel i ångpannehuset kunde enligt kommittén uppskattas till 34,000 kronor och i personalbostadshusen till 80,000 kronor. Om till nämnda kostnad för klinikens uppförande, 844,000 kronor, lades berörda två belopp, skulle alltså totalkostnaden för kliniken belöpa sig till cirka 958,000 kronor. Då kliniken avsetts för 102 vårdplatser, uppskattade kommittén sålunda kostnaden för varje vårdplats till omkring 9,400 kronor.

Över kommitténs nu behandlade förslag hava utlåtanden avgivits av medicinalstyrelsen, byggnadsstyrelsen samt av universitetskanslern, efter hörande av karolinska institutets lärarkollegium. En redogörelse för vad därvid förekommit finnes intagen å sid. 52 och 53 i propositionen. Med anledning av vad i utlåtandena anförts infordrade Kungl. Maj:t kommitténs yttrande.

I skrivelse den 29 oktober 1935 anmälde *byggnadskommittén,* att kommittén låtit sitt år 1932 uppgjorda förslag, i det följande betecknat 1932 års förslag, underkastas omarbetning, därvid de erinringar beaktats, som i de avgivna utlåtandena anförts emot 1932 års förslag, varjämte vissa ytterligare förändringar vidtagits. Det sålunda omarbetade förslaget har benämnts 1935 års förslag. Beträffande detaljerna i detsamma hänvisar utskottet till propositionen sid. 54—57.

De sammanlagda kostnaderna för kliniken hava av kommittén enligt 1935 års förslag med däri genom skrivelse den 9 februari 1937 till följd av inträffad prisstegring vidtagna jämkningar beräknats på följande sätt:

Arbetenas art	Kostnaderna enligt kommitténs framställning den 29 oktober 1935	Kostnaderna enligt kommitténs skrivelse den 9 februari 1937
Byggnad för psykiatrisk klinik.	Kronor	Kronor
Byggnadsarbeten	609,000	645,000
Värmeledning och ventilation	58,000	67,000
Sanitetsteknisk anläggning	67,000	77,000
Elektrisk installation med hiss	62,000	70,700
Administration, arvoden och oförutsett	72,000	78,300
Ledningar och andra arbeten utanför byggnaden.		
Gas-, vatten- och avloppsledningar	9,500	9,500
Värme- och varmvattenledningar	5,500	5,500
Elektriska ledningar	2,000	2,300
Rörkulvert	2,500	5,500
Vägar, rörgravar och planeringar	54,500	60,000
Planteringar	8,000	8,000
Administration, arvoden och oförutsett	—	4,200
Summa kronor	950,000	1,033,000

Då antalet vårdplatser enligt 1935 års förslag uppgår till 105, blir kostnaden per vårdplats — med hänsyn tagen till klinikens andel i gemensamma lokaler för sjukhuset — cirka 10,900 kronor.

Över kommitténs år 1937 upprättade kostnadsberäkning, jämförd med den i oktober 1935 upprättade, har *byggnadsstyrelsen* avgivit utlåtande, vari följande anföres.

Genomförandet av det år 1935 upprättade skissförslaget till en nybyggnad för psykiatriska kliniken beräknades år 1935 draga en sammanlagd kostnad av 950,000 kronor. Enligt den nu föreliggande, år 1937 upprättade kostnadsberäkningen, hade kostnaderna för genomförandet av förslaget upptagits till sammanlagt 1,033,000 kronor, vilket belopp med hänsyn till numera inträdda prisstegringar på byggnadsmarknaden syntes vara skäligt i förhållande till den år 1935 beräknade kostnadssumman. Icke heller de till 50,000 kronor beräknade kostnaderna för iordningställande av lokaler för en psykiatrisk poliklinik inom karolinska sjukhusets huvudbyggnad föranledde någon erinran från byggnadsstyrelsens sida.

Departementschefen har för egen del i ämnet anfört följande.

Jag förordar, att anslag för påbörjande av den till det karolinska sjukhuset knutna psykiatriska kliniken äskas för budgetåret 1937/1938. Så mycket större anledning föreligger att omedelbart igångsätta byggnadsföretaget i fråga, som man snarast möjligt bör ekonomiskt tillgodogöra sig det område, varå psykiatriska sjukhuset — vilket kliniken är avsedd att delvis ersätta — är uppfört. Därvid erhållna medel torde tills vidare böra redovisas å statens allmänna fastighetsfond.

Vad angår den föreliggande byggnadsplanen, finner jag densamma ägnad att väl tillgodose de uppgifter, som sjukhuset har att fylla. Efter den omarbetning av det ursprungliga förslaget, som verkställts och vid vilken alla

väsentliga anmärkningar från myndigheternas sida beaktats, har jag ingen erinran att framställa mot byggnadens allmänna planläggning. Kostnaderna för det omarbetade förslaget hava emellertid måst beräknas något högre än för det tidigare föreliggande. De ursprungliga kalkylerna slutade, såsom jag i det föregående framhållit, på 844,000 kronor för den nu ifrågavarande byggnaden, vartill kom ett beräknat belopp av 114,000 kronor för andel i vissa för sjukhusanläggningen gemensamma lokaler. Det reviderade förslagets kostnader uppskattades tidigare till 950,000 kronor. På grund av den senaste tidens prisstegringar på byggnadsmarknaden hava beräkningarna måst ytterligare höjas, och kostnaderna angivas numera hava ökats med 83,000 kronor. Det för klinikens uppförande erforderliga beloppet skulle alltså stiga till 1,033,000 kronor. Beräkningarna hava godtagits av byggnadsstyrelsen och föranleda icke erinran från min sida. Utöver nämnda belopp har byggnadskommittén räknat med särskilda kostnader för polikliniklokaler, vilken fråga emellertid icke tidigare varit föremål för övervägande. Ett slutligt ståndpunktstagande från min sida till förslaget i denna del torde nu icke vara erforderligt.

I avseende å den nya psykiatriska klinikens ställning inom sjukhusorganisationen inträder ingen förändring vid överflyttningen från Konradsberg till Norrbacka. Den bör sålunda infogas i den statliga sinnessjukvården, på sätt fallet hittills varit med motsvarande avdelning av psykiatriska sjukhuset. Jämväl i vad angår personalorganisationen och de administrativt-ekonomiska förhållandena i övrigt förutsätter jag, att, bortsett från att överläkaren bör uppföras å karolinska institutets stat, nuvarande ordning alltjämt äger bestånd.

Då psykiatriska sjukhuset vid klinikens ibruktagande avses nedlagt, måste frågan om sättet för det minskade vårdplatsantalets ersättande framdeles tagas under omprövning.

Beträffande slutligen anslagsbehovet för nästa budgetår synes mig, med hänsyn till angelägenheten av att kliniken snarast fullbordas, ett belopp av 500,000 kronor böra beräknas.

Sammanfattning.

I enlighet med vad departementschefen anfört, skulle för nästa budgetår medel behöva anvisas till arbeten, avseende följande sjukhus med här angivna belopp:

	Kronor
Ulleråkers sjukhus	524,000
Restads sjukhus, köks- och tvättbyggnaden	185,600
» » , utvidgning av vattenverket	55,000
Mariebergs sjukhus	344,000
S:t Sigfrids sjukhus	177,000
Psykiatrisk klinik vid akademiska sjukhuset i Uppsala	400,000
Frösö sjukhus	172,000
S:ta Gertruds sjukhus	400,000
Nytt sinnessjukhus i Sundsvall	100,000
Psykiatrisk klinik vid karolinska sjukhuset	500,000
Summa kronor	2,857,600

Nämnda belopp av 2,857,600 kronor föreslås utgå från ett under utgifter för kapitalökning, statens allmänna fastighetsfond, anvisat reservations-

anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus, vilket anslag, såsom förutsattes i statsverkspropositionen, bör helt utgå av lånemedel.

Med avseende å fördelningen av medlen under anslaget har nämnts, att den angivna beräkningen icke får vara i detalj bindande för medlens disposition. I den mån så med hänsyn till sättet för byggnadsarbetenas bedrivande eller eljest kan befinnas lämpligt, har enligt Kungl. Maj:ts bestämmande en ökning av beräknad medelsdisposition för ett visst ändamål ansetts kunna ske mot det att motsvarande minskning vidtages i de anvisade medlen för ett annat ändamål.

Frågan om förläggningsplats för ett *nytt norrländskt sinnessjukhus* har alltsedan 1928 varit föremål för utredningar. Det nu framlagda förslaget innebär, att det nya sjukhuset, omfattande 900 vårdplatser, skulle förläggas till det s. k. Sidsjöområdet i Sundsvall. Samtidigt skulle Gådeå sjukhus i Härnösand med dess 279 vårdplatser nedläggas. Preliminärt avtal har träffats med Västernorrlands läns landsting om överlåtelse av Gådeå sjukhus till landstinget, som därefter skulle omändra detsamma till vårdanstalt för lättskötta sinnessjuka. Förutsättning för avtalet är att det nya sjukhuset förlägges inom Västernorrlands län. Köpeskillingen utgör enligt avtalet 450,000 kronor. *Utskottet.*

Med hänsyn till den vikt och betydelse, som måste tillmätas spörsmålet om plats för det nya norrländska sinnessjukhuset, har utskottet vid besök å olika ifrågasatta förläggningsplatser inom Gävleborgs och Västernorrlands län sökt bilda sig en på egen iakttagelse grundad uppfattning i ärendet. Utskottet har därvid besökt jämväl Gådeå sjukhus.

Av den förebragta utredningen liksom departementschefens uttalande framgår, att en om- och nybyggnad av nämnda sjukhus ansetts komma att draga betydande kostnader. Därjämte beräknas det renoverade sjukhuset ställa sig dyrbart i drift, vartill kommer att det till sjukhuset hörande tomtutrymmet ansetts vara så pass begränsat, att någon mera avsevärd ökning av platsantalet icke vore möjlig. Utskottet har för sin del icke kunnat undgå att hysa viss tveksamhet beträffande berörda förhållanden. Det förefaller sålunda utskottet som om kostnaderna för en renovering och utökning av sjukhuset kalkylerats väl högt. I varje fall synes utskottet utlåtande över kostnadsberäkningarna hava bort inhämtas från byggnadsstyrelsen såsom den myndighet, som besitter den speciella sakkunskapen vid bedömandet av frågor av förevarande art. Vid sitt besök å sjukhuset har utskottet därjämte kunna konstatera, att möjligheter till utökning av tomtområdet förefinnas.

Utskottet vill ingalunda bestrida, att vägande skäl kunna anföras till förmån för Kungl. Maj:ts förslag. Särskilt anser sig utskottet böra understryka den lämpliga fördelning av upptagningsområdena de olika sjukhusen emellan, som en förläggning av sjukhuset till Sundsvall skulle möjliggöra. Ur sjukvårdssynpunkt innebär detta givetvis en betydande fördel. Att utskottet emellertid trots detta icke ansett sig böra obetingat tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag sammanhänger med att utskottet icke kunnat frigöra sig från tanken att bibe-

hållandet av Gådeå sjukhus, utbyggt till förslagsvis 600 vårdplatser, och inrättandet av ett nytt sjukhus av samma storlek i Gävleborgs län skulle utgöra en lösning, värd att ytterligare övervägas. Vid ett dylikt övervägande måste emellertid huvudvikten läggas vid kostnaderna för en om- och nybyggnad av Gådeå sjukhus. Det är därför angeläget, att dessa kostnader snarast möjligt utredas, vilken utredning lämpligen bör ske genom byggnadsstyrelsens försorg. För att byggnadsarbetenas igångsättande icke må onödigt fördröjas, anser sig utskottet böra förorda, att Kungl. Maj:t bemyndigas att, sedan resultatet av nämnda utredning föreligger, träffa avgörande mellan det av utskottet framförda alternativet och Sundsvallsalternativet. För utredningens verkställande, i den mån särskilda kostnader därav föranledas, samt för uppgörande av arbetsritningar och kostnadsberäkningar till det förslag, för vilket Kungl. Maj:t slutligen stannar, synes ett belopp av 100,000 kronor böra anvisas.

Av det anförda följer, att utskottet ansett sig icke böra taga ställning till det framlagda förslaget till avtal med Västernorrlands läns landsting. Utskottet finner sig vidare böra påkalla, att Kungl. Maj:t, därest Sundsvallsalternativet ånyo framföres, för riksdagen framlägger utarbetat förslag till uppgörelse med staden med beaktande särskilt av sjukhusets vatten- och avloppsfrågor. De motionsvis framförda yrkandena finner sig utskottet med den ståndpunkt utskottet intagit böra avstyrka.

Såsom förut framhållits, har Kungl. Maj:t föreslagit, att i anslutning till det under byggnad varande karolinska sjukhuset skall upprättas en *psykiatrisk klinik* för en beräknad kostnad av 1,033,000 kronor. Vid klinikens tagande i bruk skall det nuvarande psykiatriska sjukhuset i Stockholm nedläggas.

Den nya kliniken ingår såsom ett led i den av riksdagen tidigare godkända planen för anskaffande av nya platser för den statliga sinnessjukvården. Med hänsyn härtill och då planerna för klinikens utformande och kostnaderna för densammas uppförande icke givit utskottet anledning till erinran, finner sig utskottet böra tillstyrka det framlagda förslaget. Med beslut rörande klinikens anslutning till karolinska sjukhuset och dess upprätthållande såsom avdelning av detsamma synes utskottet tills vidare böra anstå.

Kungl. Maj:ts *övriga av utskottet ej särskilt omförmälda förslag* föranleda ej någon erinran från utskottets sida.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herrar Granaths m. fl., Nybloms m. fl. samt Tengströms och Johansons i Huskvarna förenämnda motioner (I: 224 samt II: 442 och 443)

I. besluta, att vid Frösö sjukhus skola i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag utföras om- och nybyggnadsarbeten för en beräknad kostnad av högst 472,000 kronor;

II. besluta, att vid S:ta Gertruds sjukhus skola i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag utföras vissa byggnadsarbeten för en beräknad kostnad av högst 818,000 kronor;

III. besluta, att ett norrländskt sinnessjukhus skall uppföras samt bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad utskottet ovan anfört besluta rörande sjukhusets förläggning och platsantal; ävensom

bemyndiga Kungl. Maj:t att för en kostnad av högst 100,000 kronor låta utföra arbetsritningar och kostnadsberäkning m. m. avseende sagda sjukhus;

IV. besluta, att i anslutning till karolinska sjukhuset skall, i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag, upprättas en psykiatrisk klinik; ävensom

besluta, att byggnader för kliniken skola i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag uppföras för en beräknad kostnad av högst 1,033,000 kronor; samt

V. bland utgifter för kapitalökning under rubriken »Statens allmänna fastighetsfond» till Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus för budgetåret 1937/1938 anvisa ett reservationsanslag av 2,857,600 kronor.

Beträffande sättet för täckande av ifrågavarande anslag kommer utskottet att senare yttra sig.

Stockholm den 28 maj 1937.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Nilsson* i Gränebo, *Olof Olsson, Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Malmö, *Svensson* i Kompersmåla, *Oscar Olsson, Nilsson* i Landeryd, *Pauli, Holmström, Larsson* i Varberg, *von Heland* och *Bäckström;* samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Törnkvist, Jeppsson, Persson* i Falla, *Andersson* i Höör, *Jonsson* i Eskilstuna, *Svensson, Andersson* i Prästbol, *Persson* i Tidaholm, *von Seth* och *Hansson* i Rubbestad.

Reservation

av herr *Holmström.*